

Dobrý deň :)

Metakognícia ako príležitosť na rast

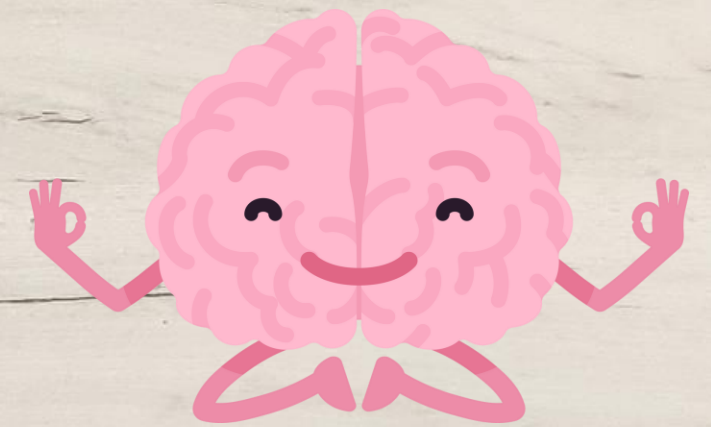
učiteľa aj žiaka

Eva Radičová

„rýchla zoznamka“ 😊

Dnešný cieľ:

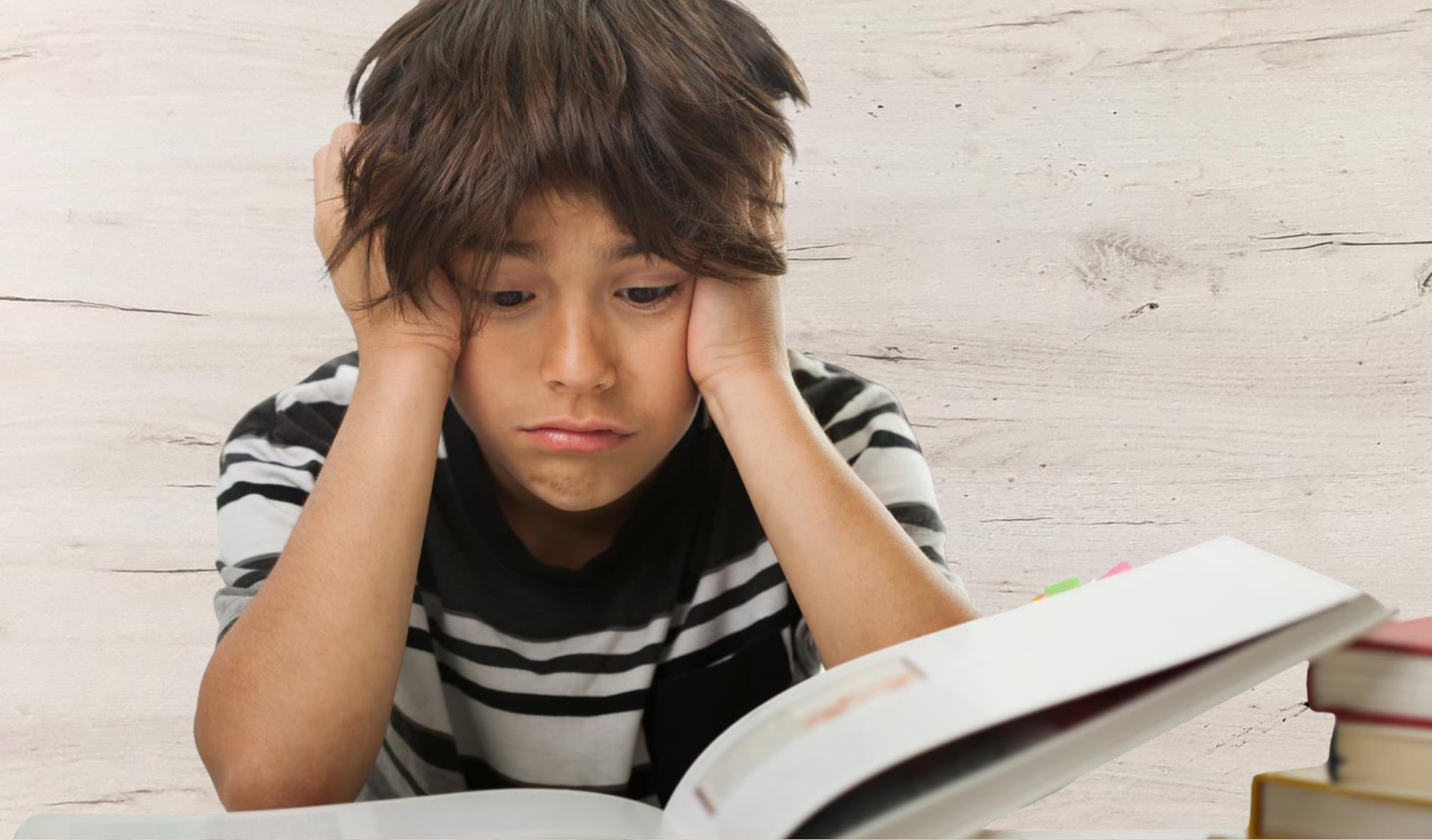
„Nie len si zvedomiť,

čo je metakognícia,

ale odniesť si spôsoby, ako ju žiť so

žiakmi, so sebou, v našich školách.“

OD VÝSLEDKU K UČENIU

Ešte stále???:

úspešný vs. neúspešný žiak/správna odpoveď vs. nesprávna odpoveď

👉 medzipriestor - žiak riadi svoje učenie

- žiak si stanovuje vlastné ciele učenia
- pozná seba ako učiaceho sa
- pozná stratégie učenia - od odpovedi k procesu
- vie, kedy ich použiť - prepájanie stratégie s výsledkom

posun: nie „čo som sa naučil“, ale „čo som sa naučil o svojom učení“

👉 cieľ: **samostatný, učiaci sa žiak**

...ideál...

“Musím byť perfektná/ý, inak to nestojí za veľa.”

“Nie som tvorivý typ.”

“Nemám žiadny talent.”

“Som optimista, takže ma nič nerozhodí.”

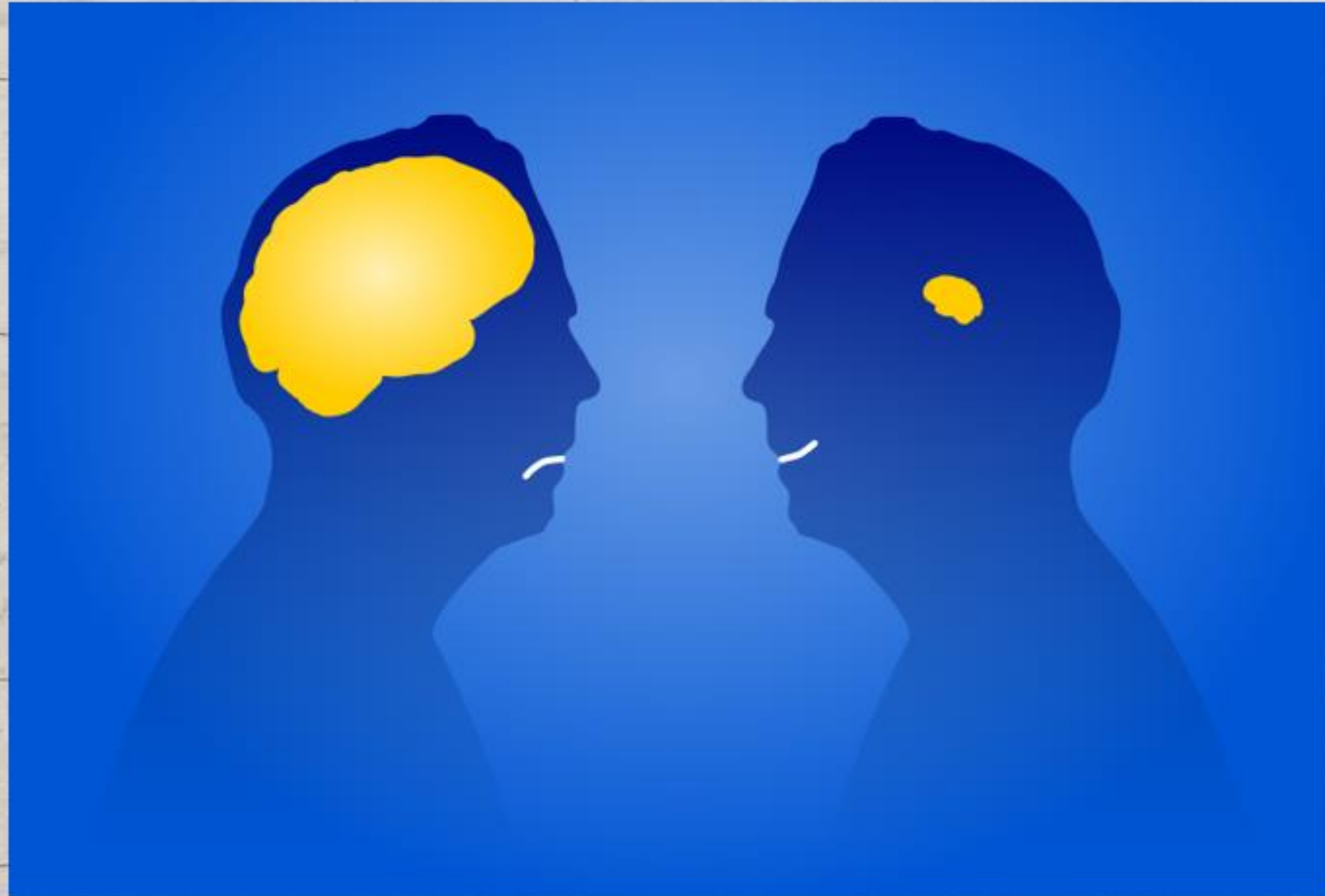
“Ja sa už nezmením, taká/ý proste som.”

“Neviem sa sústrediť, takže sa nikdy nič poriadne nenaučím.”

“Mám dobrú pamäť”.

“Som introvert, takže nemôžem dobre spolupracovať s ľuďmi.”

Skreslená predstava o svojich kognitívnych zručnostiach

IMPOSTOR vs. Dunning-Kruger effect

Metakognícia vypína autopilota!

**Vytvárajme príležitosti
na sebapoznanie,
skúšanie rôznych
stratégií učenia,
neustálu reflexiu...**

**...nie iba pre žiakov,
ale aj pre učiteľov...**

Zadanie - sme v škole

Z uvedených úloh si vyberte jednu a tú písomne vyriešte.

"5 minút"

I. Vysvetlite rozdiel medzi párnymi a nepárnymi kopytníkmi a uveďte príklad.

2. Pomenujte tri hlavné rozdiely medzi kapitalizmom a socializmom.

3. Zdôvodnite potrebu navýšenia finančných zdrojov do vzdelávania na Slovensku.

Reflexia

1. Ako ste postupovali pri výbere otázky?
2. Čo ste urobili ako prvé?
3. Podľa čoho ste sa rozhodli?
4. Ako ste sa cítili?

Zdieľanie....

Niekoľko sekúnd a pritom množstvo malých rozhodnutí...

Teória sebaurčenia - teória motivácie

autonómia

rozhodujem
sa sám
+zmysel

kompetentnosť

sebaúčinnosť –
som schopný/á to
zvládnuť (svoje
vlastné ciele...)

vzťahovosť

bezpečie (tu
patrím a tu mám
podporu)
meta - prežívanie

Metakognitívne procesy sú kľúčovou súčasťou širšieho rámca **sebaregulovaného učenia** (self-regulated learning, SRL), v ktorom žiaci plánujú, monitorujú, riadia a vyhodnocujú svoje učenie v opakujúcich sa cykloch.

Self-regulated learning

- **žiak preberá zodpovednosť za svoje učenie**
- neučí sa preto, lebo to chce učiteľ/rodič
- **má stanovený cieľ ("čo chcem dnes zvládnuť", "čo sa chcem dnes naučiť")**
- plánuje si postup ("čo všetko už o téme viem", "aké mám zručnosti", kto som ako učiaci sa, kde sa mi učí lepšie..., motiváciu...)
- **volí si stratégie ("ako sa k tomu dostanem", "čo mi pomôže")**
- monitoruje sa ("ide mi to?" "nerozumiem...")
- **upravuje postup ("potrebujem viac času", "potrebujem pomoc"...)**
- hodnotí výsledok ("čo som sa naučil/a", "čo nabudúce spravím inak", "ako zistím, že naozaj viem, čo som sa naučil"...)
- **pracuje so svojimi silnými stránkami, vie ich pomenovať**

Obrázok 1: Zložky metakognície

Metakognitívne vedomosti

- Deklaratívne vedomosti – *vedieť čo*
- Procedurálne vedomosti – *vedieť ako*
- Kontextuálne vedomosti – *vedieť prečo a kedy*

Metakognitívna regulácia

- Plánovanie – *ako bude činnosť vykonávaná*
- Monitorovanie – *sledovanie kognície*
- Kontrola – *adaptácia alebo zmena správania*
- Sebaevaluácia – *hodnotenie vlastného výkonu*

zdroj:

Metakognícia
Sprievodca

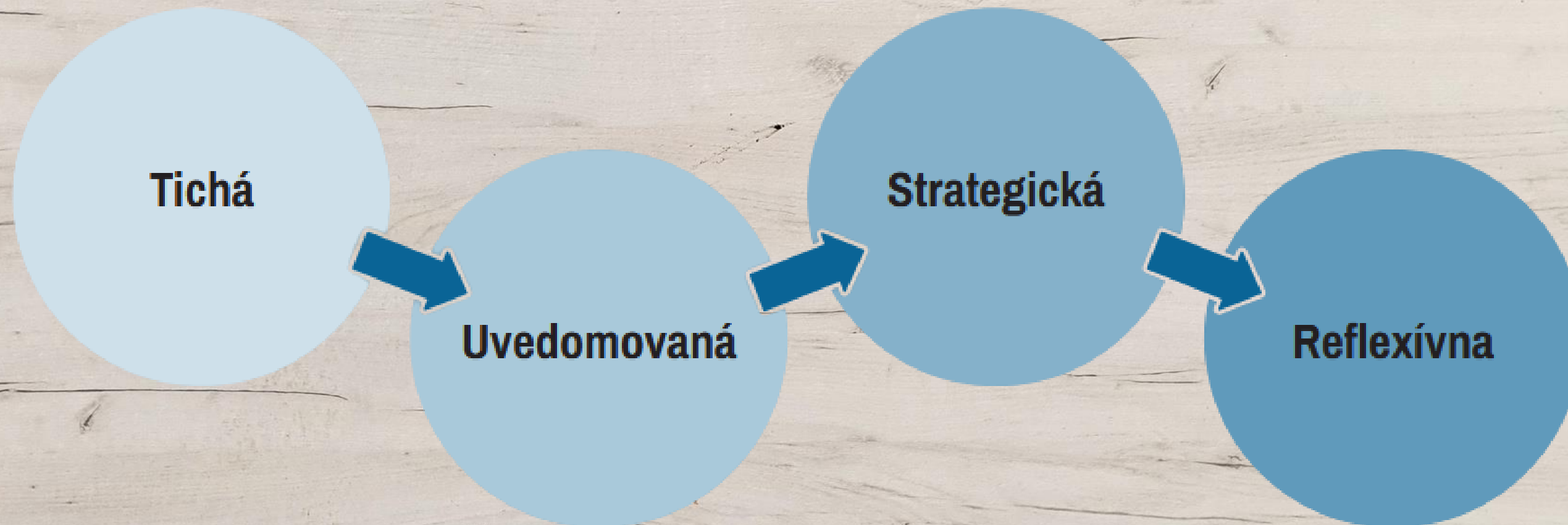
Úloha učiteľa ako podporovateľa sebaregulovaného učenia

- podporuje autonómiu, kompetentnosť, vzťahovosť (teória motivácie)
- **dôležitý je proces - nie iba VÝKON**
- poskytuje spätnú väzbu - používa popisný jazyk (nie "nálepky")
- **postupne podporuje prechod od externej regulácie (učiteľ plánuje za žiaka, vedie ho...) k sebaregulácii (žiak si sám stanovuje ciele, vyberá stratégie učenia sa, monitoruje svoju činnosť a hodnotí sa)**
- vytvára príležitosť na vlastnú skúsenosť - kto som ako učiaci sa, spoznávanie sa
- poskytuje vedomosti o stratégiách učenia a zo začiatku žiakov vedie, postupne vedenie eliminuje na facilitáciu (scaffolding)
- vytvára priestor na nácvik a implementáciu stratégií učenia (učiace kútiky)
- **robí diagnostiku = pozná svojich žiakov - ŠTYRI TYPY ŠTUDENTOV AKO UČIACICH SA (PERKINS, 1992)**

Štyri úrovne metakognitívnych schopností žiakov

Obrázok 2: Úrovne metakognitívnych schopností žiakov

David Perkins (1992)

zdroj:

Metakognícia
Sprievodca

David Perkins (1992) rozlišuje štyri úrovne metakognície u žiakov.

1. **Tichá (tacit):** Žiak používa niektoré metakognitívne procesy, ale neuvedomuje si ich. Napríklad rieši úlohy úspešne, no nevie vysvetliť, ako prišiel na postup, ktorý použil, alebo nevie, v čom spočíva jeho úspech. Takýto žiak sa môže zdať ako „automatický učeň“, no nie je schopný preniesť skúsenosti do nových situácií.
2. **Uvedomovaná (aware):** Žiak si uvedomuje niektoré aspekty svojho učenia, ale nepoužíva ich cielene. Napríklad vie, že pri čítaní robí chyby (monitoruje porozumenie), ale nezasahuje do čítania efektívnymi regulačnými stratégiami, takže chyby neopraví.
3. **Strategická (strategic):** Žiak nielen vie, ako sa učí (má deklaratívne metakognitívne vedomosti), ale aj cielene používa konkrétne stratégie podľa potreby (rozvinuté procedurálne a kontextuálne vedomosti). Napríklad si podčiarkuje text, vytvára grafické organizéry, kladie si otázky počas učenia alebo zmení prístup, keď zistí, že niečomu nerozumie.
4. **Reflexívna (reflective):** Žiak pravidelne hodnotí, čo mu pri učení fungovalo, prečo mu to fungovalo a ako to využiť v budúcnosti. Sám si vyberá vhodné stratégie na základe povahy úlohy, plánuje si učenie a vyvodzuje dôsledky z vlastných úspechov i chýb. Napríklad po neúspechu zmení postup učenia alebo požiada o pomoc spolužiaka či učiteľa.

Základom všetkých metakognitívnych procesov je **sebapoznanie. Bez uvedomenia si toho KTO SOM, nemožno svoje učenie a rast vedome riadiť.**

Môžem si pomôcť kartičkami...

- **vyberiem si stratégiu (čo budem robiť)**
- **použijem ju pri učení**
- **skontrolujem, či mi pomáha**
- **zamyslím sa nad tým**
- **uložím si ju do svojej „truhlice nástrojov“**

Učíme sa

Premýšľáme o tom

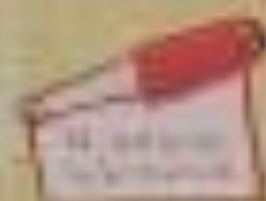

Pri čítaní

Pri písaní

Pri opakovaní

Podčiarkujem

Podčiarkujem si,
čo je dôležité.

Vymenujem/Napišem

Napišem si
hlavné body,
informácie.

Pravidelne opakujem

Skúšan stále
opakovať.
výberám si karičky

Spýtam sa kamaráta

Spýtam sa kamaráta,
kéd niečo neviem.

Podrobne popišem

Pišem si poznámky
a myšlienky.

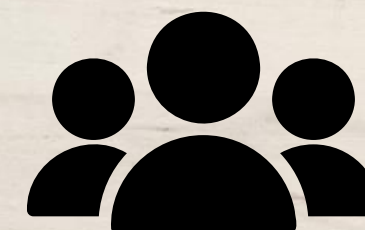
Prépisujem dôležité

Premýšlam, čo mi
pomohlo.

Naša truhlica

Zadanie

Ako by ste zapojili kartičky?

Úloha: Žiaci majú zadanie - vypracovať projekt, ročníkovú prácu...

Mysli nahlas

Scaffolding

1. Vytvorenie prostredia pre učenie

2. Diskusia

3. Modelovanie učiteľom

4. Zapojenie žiakov do vedenia stratégie

5. Podpora počas precvičovania

6. Samostatné používanie stratégie

7. Štruktúrovaná reflexia

Think-aloud

stratégia - "myslenie nahlas"

Kľúčové fázy think-aloud podľa metakognitívneho cyklu

- **Plánovanie (pred úlohou):** Učiteľ nahlas premýšľa, čo bude robiť, aký je jeho cieľ, aké stratégie zvolí a prečo.
- Príklad (učiteľ hovorí nahlas): *Najprv si prečítam zadanie. Premýšľam, čo už o tejto téme viem. Aký je môj cieľ?*
- **Monitorovanie a kontrola (počas úlohy):** Učiteľ **komentuje**, čo sa mu darí, kde narazil na problém, ako mení stratégiu, aké otázky si kladie.
- Príklad: *Zatiaľ mi to ide, ale tu som sa zasekol. Skúsim zmeniť postup. Čo by som mohol urobiť inak?*
- **Reflexia (po úlohe):** Učiteľ hodnotí, čo sa podarilo, čo nie, čo by nabudúce zmenil, aké stratégie boli účinné.

Aktivity

popisný jazyk
"všimla som si, že..."

"lovci silných stránok"

stena silných
a slabých stránok

vedenie krátkych
zápiskov - portfólio,
denník učenia -
sebahodnotenie

rôzne typy diskusií -
kedy sa mi učí
najlepšie a prečo

Semafor

Semafor

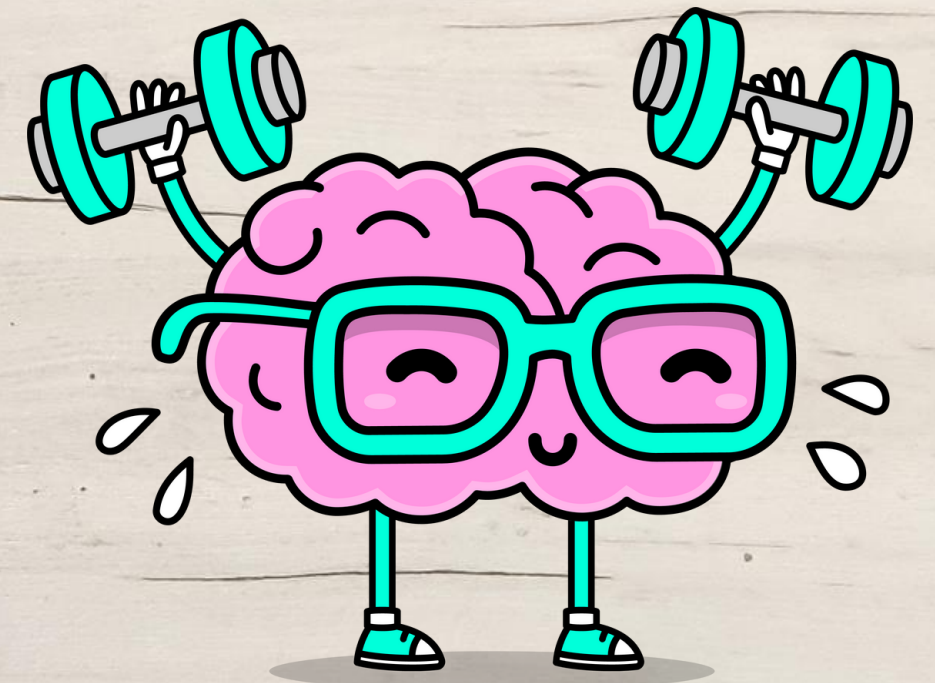
STOP	Monitoring	„Zastav sa. Čo sa deje? Niečo mi nejde?“ „Ako sa cítim?“ „Potrebujem pomoc?“	Učiteľ môže ukázať na plagát, použiť kartičku, alebo sa opýtať: „Sme na červenej, čo sa deje?“
MYSLI	Premýšľanie, prechod k regulácii	„Čo by som mohol skúsiť inak?“ „Kto alebo čo mi môže pomôcť?“ „Aký ďalší nápad mám?“	Učiteľ modeluje premýšľanie nahlas: „Keď som sa zasekol, skúšam si spomenúť, čo mi pomohlo minule.“
UROB	Regulácia (kontrola)	„Vyskúšam nový spôsob“ „Opýtam sa pani učiteľky/kamaráta.“ „Skúsim to ešte raz inak.“	Povzbudzovať deti, aby samy navrhli riešenie alebo požiadali o pomoc.

„Metakognitívne myslenie nevyrastie z jedného triku ani pracovného listu – potrebuje učiteľa, ktorý aspoň v malých krokoch modeluje, pýta sa a vytvára bezpečné prostredie. Stratégie pomáhajú, ale bez človeka, ktorý ich rámčuje, sú len na papieri.“

„Nejde o jednu techniku, ale o premyslené, cielené kontinuum aktivít, činností, ktoré sa v triede opakujú.“

Reflexia

Čo môžete zaradiť do vyučovania/vedenia
svojich škôl už zajtra?

Metakognícia

Sprievodca

zdroj:

Metakognícia
Sprievodca

Ďakujem :)

eva.radicova@gmail.com

